

De familie Eekman, een patriciërsfamilie in Borne

1. De huisarts en zijn echtgenote

Bertie Velthuis

“Van het een komt het ander”. In het aprilnummer 2018 van *Boorn & Boerschop* schreef ik een artikel over 80 jaar Twentse Bijenmarkt. Een van de initiatiefnemers hiervoor was onze vroegere dorpsgenoot Bernard Eekman. Als schrijver probeer je zo veel mogelijk informatie over hem te verkrijgen. Onderzoek in oude kanten maar vooral op internet is de weg die je dan wandelt. Bij deze tocht ben ik op een aantal Eekman(nen) gestoten. Vader, moeder, en vier zonen, welke in de jaren 1890 tot 1975 een niet onbelangrijke rol in het sociaal-cultureel en economische leven in Borne hebben gespeeld. In dit artikel zal ik verslag doen van ieders “openbare” leven. In dit eerste deel vertel ik over de huisarts en zijn echtgenote en in het volgende deel over de kinderen Eekman.

De samenstelling van het gezin van huisarts Eekman

Gerardus Johannes Eekman is geboren op 19 februari 1862 te Enschede. Hij is het jongste kind van Bernardus Eekman, Med. Chir. Art. et Obst. Doctor, afkomstig uit Denekamp en Johanna Antonia Meijer, dochter van een fabrikteur. Over de jeugd en opleiding van Dr. Eekman heb ik weinig gegevens gevonden. Wel dat hij als loteling” op 26 maart 1882, dus 20 jaar oud, is aangewezen en goedgekeurd voor de militaire dienst, waarvoor hij zich in mei van dat jaar moest melden. Hij woont op dat moment in Oldenzaal. Zijn “beroep” is student. Als bijzonderheid is o.a. te vinden dat hij 1,816 m. groot is, bruine ogen en donkerbruin haar heeft. Er is geen plaatsvervanger of nummervervisselaar gesteld¹⁾.

Zowel Dr. Eekman als zijn echtgenote komen uit grote en goed rooms katholieke gezinnen. Beiden hebben twee broers/zussen welke als geestelijke, pater of kloosterzuster, togetreden zijn tot de kerk.

Naar Bernardus Eekman is in Enschede, in de wijk Pathos, een straat genoemd. In het boekje “straatnamen in Enschede” uit 1957 staat te lezen dat hij studeerde en in 1834 promoveerde tot doctor in de geneeskunde en verloskunde aan de Duitse universiteit te Göttingen. In het voorjaar van 1835 hield hij te Leiden een zogenaamd collegium doctum, zodat hij ook in ons land het recht had tot uitoefening van een geneeskundige praktijk. (Wellicht verklaart deze “bijzondere” opleiding zijn “bijzondere” titels.) Tevens valt te lezen dat hij zijn kennis en gaven aan de belangen van de volkshuisvesting in Enschede en Lonneker dienstbaar maakte.

Eekman vestigt zich in 1890 als huisarts in Borne. Hij gaat in 1890 aan de Marktstraat, in de dokterswoning van Dr. Schoemaker wonen. Hij huwt op 24 oktober 1894 te Heino met Maria Theresia Arnolda Spitzen, geboren op 5 mei 1866 te Heino. Zij is een dochter van Rudolf Spitzen, notaris te Heino en Henrica Antonia Wolters.

Dr. Eekman overlijdt op 9 februari 1926 te Borne. Mevr. Eekman-Spitzen overlijdt op 21 mei 1942 te Borne.

Uit het huwelijk worden geboren:

1. Bernard, geboren 2 december 1896. Hij is ongehuwd gebleven.
2. Rudolph, geboren 24 november 1897. Hij is ongetrouwd gebleven. Hij overleed op 19 mei 1981.
3. Hedwig Hendrika, Johanna, geboren op 28 augustus 1900, overleden op 7 september 1900, tien dagen oud.
4. Willem, geboren 9 november 1901. Hij huwt op 23 september 1930 met Geertruida Maria Scholten geboren op 20 juli 1890 te Borne, dochter van Hermannes Hendrikus Scholten (steenfabrikant) en Berendina Hermina Joostink. Het huwelijk is kinderloos gebleven: Willem overleed op 12 september 1975.
5. Arnold, geboren 3 januari 1904: Hij huwt op 19 augustus 1946 te Bolsward met Maria Juliana van der Werf, geboren op 15 mei 1912 te Bolsward. Het huwelijk is kinderloos gebleven. Arnold overleed op 20 januari 1972.

De woning van het echtpaar Eekman-Spitzen

Het jonge echtpaar bewoont onmiddellijk na de huwelijksvoltrekking de woning Hengelosestraat 28, nu Grotestraat 80. Hierover is in een regionaal nieuwsblad, niet duidelijk is welk blad, het volgende te lezen: *Borne, 12 november 1894. Zaterdag jl. kwamen de heer Eekman en zijne echtgenote van hun huwelijksreis terug. Met een landauer werden zij van Hengelo afgehaald en aan hunne woning door een talrijke menigte hartelijk en met een toespraak van een der burens begroet. Met een kort woord betuigde de heer Eekman zijn innige dank voor hem bewezen eer. Aan het huis waren smaakvolle versieringen aangebracht en des avonds was het met lampions prachtig verlicht. Zij al het licht het symbool der wetenschap, de aangename en liefdelijke kleuren, waarin het straalde mogen een beeld zijn van de liefde en toewijding, waarmede onze nieuwe dokter de menschheid zal bijstaan in hun kommer en in hunne*

*Het echtpaar Eekman-Spitzen in 1893.
Foto: Beeldbank gemeentearchief Borne.*

nooden!

De huisartsenpraktijk

Over de door Dr. Eekman gevoerde huisartsen praktijk is weinig bekend. Waarschijnlijk is dit niet anders geweest dan dat van collega huisartsen. Met het houden van spreekuur, het bezoeken van patiënten, het doen van bevallingen enz. enz. Wel valt er in de regionale pers te lezen dat Dr. Eekman assistentie verleende wanneer een elfjarige uit een boom viel toen hij een vogelnest wilde uithalen, een spinnerij-arbeider met zijn rechterhand in een machine kwam en daarbij bijna alle zijn vingers verwondde of afgerukt werden, een voetballer van een club uit Glanerbrug in een wedstrijd tegen

“Borne”, een been brak, en een boer, toen er bij het kersenplukken een tak uit de boom brak en hij bij de val

een arm brak en inwendige kneuzingen opliep. Bijzonder is dat in de regionale pers wordt vermeld dat Dr. Eekman is succesvol geweest bij de behandeling van een geval van croup, in ernstige graad. Hij heeft met succes heilserum toegepast²⁾.

Maar hij is niet altijd succesvol. Een advies van hem, en anderen, aan de gemeenteraad om een jaarlijkse subsidie uit de gemeentekas voor het aanstellen van twee liefdezusters ten behoeve van verpleging van zieken wordt op 19 december 1905 afgewezen. Specifiek voor zijn praktijk is mogelijk wel dat hij een aantal keren assistentie verleend wanneer er (weer eens) een ongeval gebeurd op de Rijksweg nabij Borne. Zeker twee van deze ongevallen zijn in de pers beschreven, te weten: Op 9 november 1924 verongelukt er een autobus van N.A.O. (Ned. Bond van Autobus Ondernemers) op deze Rijksweg, nabij Borne door een stuurfout. Hij reed tussen de bomen door en belandde in de berm en sloeg om. De passagiers werden tussen de stukken hout en glasscherven vandaan gehaald. Zeven van de elf passagiers waren min of meer gewond. De meesten hadden nogal ernstige snijwonden door de glasscherven. Een juffrouw had een gapende wond boven de slaap, van een vierjarig kind was de onderkaak verscheurd en een bewusteloze was een dag later nog niet bij kennis. De gewonden werden per auto naar Almelo vervoerd. Dr. Stomps en Dr. Eekman verleenden eerste hulp. Op 25 oktober 1925 verleende Dr. Eekman bijstand bij een ongeval op dezelfde Rijksweg. Een ventje

De woning van de familie Eekman aan de Grotestraat 80. Foto: Beeldbank gemeentearchief Borne.

van acht jaar was van een disselboom tussen twee aanhangwagens, waarmee ze met elkaar verbonden waren gevallen. De wielen van de achterste

wagen waren over zijn borst gereden. Hij was ernstig gewond.

Van uit zijn huisartsen praktijk moet hij als deskundige enkele keren optreden bij de Raad van Beroep te Almelo. Beide keren gaat het over een beroep van een werknemer welke niet kan instemmen met de aan hem verstrekte vergoeding als gevolg van een hem overkomen ongeval tijdens dienstverband. Een van de gevallen betreft een ongeval met een (garen)boom bij de fa. Spanjaard.

Nevenfuncties

Dr. Eekman bekleedt naast zijn huisartsenpraktijk verschillende (neven)functies. Voor de gemeente Borne is hij vaccinateur, re-vaccinateur en lijkschouwer, een "part time" functie. In de raadsvergadering van december 1918 wordt zijn verzoek om verhoging van zijn salaris voor deze werkzaamheden tot fl. 250,-- aangehouden. In de daarop volgende raadsvergadering wordt dit verzoek ingewilligd. Zijn jaarwedde wordt verdubbeld van fl. 125,-- naar het gevraagde bedrag. Om enigszins een beeld te krijgen van de werkelijke hoogte hiervan: een onderwijzer ontving fl. 1.350,- voor een volledige baan. Tevens is hij, als opvolger van Dr. Panhuizen, geneesheer bij de Nederlandse Spoorwegen (bedrijfsarts). Ook maakt hij per 1 mei 1905 deel uit van de plaatselijke commissie voor toezicht op het lagere onderwijs.

Maatschappelijke functies

Op 9 maart 1922 treedt Eekman, als opvolger van Dr. Stomps, toe tot het bestuur van het Groene Kruis, afd. Borne. Het Groene Kruis, dat toen 702 leden en acht donateurs kende, stuurde in het voorafgaande jaar negentien kinderen, waarvan enkelen twee keer, vijf weken naar zee.

In de Provinciale Overijsselse en Zwolse Courant van 15 februari 1922 wordt bericht dat in Borne een comité is opgericht ter voorbereiding van een R.K. Twentsch lyceum. Het comité bestond uit Jhr. E.J.J.S. von Bönninghausen (burgemeester), P. Happer, pastoor Elskamp, kapelaan Terwischa van Scheltinga, R.A.J. van Uden (notaris) en G. Eekman (arts). Het is niet duidelijk wat precies de bedoeling is geweest. Wilde het comité, gezien de samenstelling, komen tot een lyceum in Borne? Heeft dit initiatief tot succes geleid? Waarschijnlijk niet. Wel wordt er in 1923 in Oldenzaal door de Karmelieten, het Carmel Lyceum opgericht, maar het duurt nog tot 1947 voordat er in Hengelo een dependance komt. Er zijn ook "vrolijker" werkzaamheden. Zo wordt hij op 4 maart 1896 in de Keizerskroon gekozen in een comité van tien personen uit de gemeente Borne welke de aanstaande kroningsfeesten (de feestelijkheden bij de inhuldiging van koningin Wilhelmina op 6

september van dat jaar) moet organiseren.

Zakelijke belangen

Dr. Eekman heeft ook een zakelijk inzicht. Wanneer op 13 juni 1896 bij notaris van Uden de Naamloze Vennootschap Bornesche Elektriciteitsmaatschappij wordt opgericht is hij van de partij. Overigens samen met zijn broer Herdrikus Albertus Jacobus Eekman, die toen ook in Borne woonde. Beiden nemen een zgn. (oprichter)aandeel. Er zijn zevenendertig (oprichter)aandelen, elk ter waarde van fl. 300,--. Van deze aandelen worden er door acht leden uit de fam. Spanjaard gezamenlijk vijftien stuks, door drie leden van de familie Dikkers gezamenlijk vier aandelen verworven. Rento Wolter Hendrik Hofstede Crull, de technicus en de initiatiefnemer verwerft drie aandelen. Ook Jhr. E.J.J.S. von Bönninghausen (burgemeester van Borne) verwerft een aandeel.

Onroerend goed

Dr Eekman bezit ook enig onroerend goed. Aan de Bieffel Landen zijn een vijftal percelen, hooiland, eikenhakhout en opgaand hout, van totaal bijna twee ha. en aan de Kolner Landen een perceel van bijna een halve ha. zijn eigendom. Aan de Oude Hengeloseweg is hij eigenaar van een perceel dat is omschreven als "tuin". Dit perceel wordt in 1950 door zijn zoons verkocht aan de gemeente Borne. Deze realiseert op een gedeelte van dit perceel de verbinding tussen de Oude Hengeloseweg en de Morseldijk. De aansluiting voor auto's van de Oude Hengeloseweg op de Grotestraat kan hierdoor vervallen. Een klein gedeelte wordt gebruikt voor de bouw van sociale woningen aan de Morseldijk en Oude Hengeloseweg.

Mevrouw Maria Theresia Arnolda Eekman-Spitzen

Omtrent haar heb ik weinig informatie kunnen verkrijgen. Dit was feitelijk wel te verwachten. Vrouwen traden in die tijd niet zo in de openbaarheid. Dat wil zeker niet zeggen dat ze geen belangrijke rol vervulden. Vaak werd in de betere kringen door vrouwen aan liefdadigheid gedaan. Mevrouw Eekman zal ook vrijwel zeker een belangrijke rol gespeeld hebben in de huisartsen praktijk van haar man, zoals tot voor kort in veel gevallen nog gebeurde.

Wel treedt ze in 1912 toe tot een damescommissie voor bijstand van de plaatselijke commissie van toezicht op het Lagere onderwijs. Uit een later bericht blijkt dat deze commissie de belangen van het onderwijs in nuttige handwerken moeten behartigen. In maart 1916 wordt we eervol ontslagen uit deze commissie.

Slechts een keer vind ik iets over haar. Maar het is wel een bijzonder bericht en ook nog op een bijzondere plaats. In het Nieuwsblad van het Noorden van 2 november 1927 staat een

**EERSTE
GROOTE BORNESCHE VERLOTING**
ten bate van den bouw eener **Bewaarschool.**

Koninklijk goedgekeurd bij besluit van 26 Maart 1927, No. 2.

25000 LOTEN. ————— PRIJS PER LOT f1.—

Trekking Donderdag 15 December 1927.

1ste prijs: EEN PRACHTIGE 4-PERSOONS AUTOMOBIEL
(CHEVROLET COACH) TER WAARDE VAN f 2300.—.

2de prijs: EEN PRACHTIGE 2-PERSOONS AUTOMOBIEL
(FORD-RUNABOUT) TER WAARDE VAN f 1355.— of
4 BESTE KOEIEN.

VOORTS 598 PRIJZEN w.o. EEN COMPLEET SALONAMEUBLE-
MENT, OF EEN PRACHTIGE PIANO, EEN GRASMAAIMACHI-
NE, EEN EIKENHOUTEN BUFFET OF SCHRIJFBUREAU, EEN
TRAPNAAIMACHINE, RIJWIELEN, GOUDEN DAMES- OF HEE-
RENHORLOGE, WESTMINSTERKLOK, enz.

Prijs per Lot slechts f1.—.

Over het geheele land worden **ACTIEVE WEDERVERKOOPERS**
GEVRAAGD tegen provisie.

HET LOTERIJ-COMITÉ:

J. H. B. M. ELSKAMP, Voorzitter; Mevrouw P. A. SCHAEPMAN
geb. JOSEPHY, Secretaresse, Mevrouw Dr. R. M. A. PANHUYSEN
geb. KOKOSKY, Penningmeesteresse, Mevrouw Jhr. E. J. J. S.
VON BÖNNINGHAUSEN TOT HERINCKHAVE geb. Barones
MULERT TOT DE LEEMKULE, Mevrouw Wed. Dr. G. J. **EEM-
MAN** geb. SPITZEN, bij wie loten verkrijgbaar zijn.

Advertentie uit het Nieuwsblad van het Noorden d.d. 27 november 1927.

Bron: www.delpher.nl

advertentie, waarbij een verloting wordt aangekondigd welke ten doel heeft gelden in te verzamelen voor de bouw van een bewaarschool te Borne. Er is een comité gevormd, bestaande uit pastoor Elskamp, voorzitter en vier dames, waaronder mevr. wed. G.J. Eekman geb. Spitzen. Het zijn alle vier dames uit de bovenste laag van de bevolking. Twee vrouwen van burgemeesters en twee vrouwen van huisartsen. (let ook op de "Duitse wijze van schrijven "Frau Doctor")

De omvang van de loterij "liegt er niet om". Er zijn 25.000 loten á fl. 1,— .De te winnen prijzen mogen er ook zijn. Eerste prijs is een vier persoons automobiel, een Chevrolet-Coach, ter waarde van fl. 2.300,—. De tweede prijs is toch wel de "leukste", te weten: een prachtig twee persoons automobiel,

een Ford-Runabout, ter waarde van fl. 1.355,— of vier beste koeien. Voor de overige prijzen zie de afgebeelde advertentie.

Ook in andere regionale bladen wordt deze verloting aangekondigd. In de Graafschapbode worden wederverkopers gevraagd, welke 10% provisie ontvangen. In het Twentsch dagblad en Enschedese Courant van 12 november 1927 worden de loten aangeprezen en wordt een groot aantal adressen in Enschede vermeld waar de loten verkrijgbaar zijn. Op 10 december 1927 gebeurt dit ook in het Nieuwsblad van het Noorden, waarbij een groot aantal verkoopadressen in geheel het noorden van ons land worden vermeld. Tevens wordt hier vermeld dat men een trekkingslijst kan kopen, welke men toegestuurd krijgt. Het is niet duidelijk of alle loten zijn verkocht en wat uiteindelijk de opbrengst ("winst") van deze verloting is geweest. Het organiseren van zo'n omvangrijke verloting moet, zeker voor die tijd, met de veel beperktere communicatie middelen dan tegenwoordig, een inspannende en moedige onderneming zijn geweest.

Eind mei 1927 heeft er reeds een onderhandse aanbesteding voor het bouwen van vier lokalen met speellokaal plaatsgevonden. Laagste inschrijver is de fa. Morselt te Borne. Er zijn kennelijk twee wijzen van uitvoering van het bouwwerk (plan A en plan B) De inschrijfprijs is fl. 21.900,— (plan A) en De totale bouwkosten bedragen fl. 28.000,— In februari 1928 opent pastoor Elskamp de nieuwe bewaarschool, gebouwd in de moestuin van de pastorie. De school krijgt de naam "Klaverblad". De school zal bediend worden door de Eerw. Zusters van het St. Johannesgesticht³⁾.

Noten:

1. Tot 1898 werd er geloot welke man van 20 jaar in militaire dienst moest komen. Een systeem dat na inlijving van het Koninkrijk Holland bij het Franse Keizerrijk in 1810 werd ingesteld. Maar na de verdrijving van de Fransen in stand bleef. Een loteling kon echter een vervanger inhuren. Na 1898 gold de militaire dienstplicht voor alle mannen vanaf 18 jaar.
2. Croup, tegenwoordig "kroep" was een besmettelijke kinderziekte (keelaandoening) kwam in die tijd vaak voor en was vaak dodelijk. (informatie Annie